

OPINIA KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 7 września 2012 r.

dotycząca projektu rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobu wykonywania nadzoru w zakresie czynnej służby wojskowej żołnierzy pełniących służbę w sądach wojskowych.

Krajowa Rada Sądownictwa wyraża krytyczną ocenę przedłożonego projektu.

Krajowa Rada Sądownictwa zauważa, że przedstawione do zaopiniowania rozporządzenie jest konsekwencją zmiany ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. - Prawo o ustroju sądów wojskowych polegającej na zniesieniu departamentu sądów wojskowych w Ministerstwie Sprawiedliwości, który dotychczas realizował w imieniu Ministra Obrony Narodowej zadania związane z nadzorem w zakresie czynnej służby wojskowej nad żołnierzami pełniącymi służbę w sądach wojskowych oraz w imieniu Ministra Sprawiedliwości w zakresie organizacji i działalności administracyjnej sądów wojskowych. Zniesiony departament był swoistym pośrednikiem pomiędzy ministrami a prezesami sądów wojskowych, którzy bezpośrednio wykonują czynności nadzoru służbowego i administracji sądowej. W nowym stanie prawnym ustawodawca utrzymał w stosunku do prezesów sądów wojskowych wykonywanie czynności nadzoru służbowego i administracji sądowej (nadzór wewnętrzny), a także w stosunku do ministrów sprawowanie (każdy w swoim zakresie) nadzoru zewnętrznego. Jednocześnie ustawodawca zdecydował, że Minister Sprawiedliwości wykonuje swoje uprawnienia za pośrednictwem prezesów sądów, może także, w uzasadnionych przypadkach, wyznaczyć swojego przedstawiciela jako obserwatora, do udziału w czynnościach nadzorczych. Jednakże przedstawicielem ministra może być tylko sędzia sądu wojskowego delegowany do ministerstwa. W zakresie nadzoru Ministra Obrony Narodowej ustawodawca nie wskazał następcy zniesionego departamentu. W związku z tym niewątpliwym jest, że Minister Obrony Narodowej nadzór w zakresie określonym w ustawie realizuje za pośrednictwem prezesów sądów. Zdaniem Rady, należy zwrócić uwagę na stanowisko Trybunału Konstytucyjnego wielokrotnie przedstawiane w orzecznictwie, m.in. w wyroku z dnia 15 stycznia 2009 r. w sprawie K 45/07, że „Minister, wydając rozporządzenie, nie może zatem regulować zawartych w nim kwestii arbitralnie, w oderwaniu od ustawy” (zob. OTK-A 2009/1/3 oraz Dz.U Nr 9, poz.57). Zaproponowane w projekcie realizowanie zadań nadzorczych za pośrednictwem dyrektorów komórek organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej przekracza ustawowe upoważnienie. Ponadto wywołuje wrażenie naruszenia konstytucyjnej odrębności i niezależności sądów, albowiem ustawowy nadzór na czynną służbę wojskową żołnierzy zawodowych zostaje zamieniony na nadzór nad sądami wojskowymi, gdyż to sądy mają być poddane sprawdzeniu przez komórki Ministerstwa Obrony Narodowej.

Krajowa Rada Sądownictwa zauważa, że w swoim stanowisku z dnia 13 maja 2011 roku, w sprawie projektu zmiany ustawy - Prawo o ustroju sądów wojskowych wskazała, że nadzór Ministra Obrony Narodowej powinien być wykonywany za pośrednictwem prezesów sądów wojskowych, a poszczególne elementy tego nadzoru powinny być wymienione enumeratywnie i określone w ustawie.

Tymczasem w przedłożonym projekcie posłużono się sformułowaniami niejasnymi i niepełnymi. Użyte w projektowanym § 2 ust. 1 stwierdzenie, że nadzór „obejmuje zagadnienia związane w szczególności” sprawia, że katalog zagadnień objętych nadzorem nie jest zamknięty i w zasadzie nie wiadomo jakie jeszcze elementy może dodatkowo obejmować.

Ponadto Krajowa Rada Sądownictwa zauważa, że wskazany w projekcie katalog zawiera zagadnienia, które nie dotyczą sędziów żołnierzy. Na przykład, zagadnienie dotyczące nadzoru nad dyscypliną wojskową zostało wyłączone na podstawie art. 18 ustawy z dnia 9 października 2009 roku o dyscyplinie wojskowej (Dz. U. Nr 190, poz. 1474). Z kolei należy podnieść, że działalnością kadrową sądów wojskowych, z jednej strony kieruje prezes sądu, a z drugiej Minister Sprawiedliwości, któremu ustawa dała uprawnienie do wydawania w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej rozporządzeń w zakresie określania ilości stanowisk sędziowskich w sądach wojskowych, czy też ogłaszania w Monitorze Polskim wolnych stanowisk sędziowskich, jak również delegowania sędziego do innego sądu wojskowego, powszechnego, administracyjnego czy też Sądu Najwyższego. W końcu to na wniosek Ministra Sprawiedliwości, Minister Obrony Narodowej powołuje sędziów do zawodowej służby wojskowej oraz kieruje na przeszkolenie wojskowe kandydatów na stanowiska sędziowskie. Katalog nie jest zamknięty i niewątpliwie jest zakres spraw, które prezesi sądów wojskowych kierują bezpośrednio do Ministra Obrony Narodowej. Nie stwarza to jednak sytuacji uprawniającej do nadzoru nad działalnością kadrową bez wskazania konkretnych elementów tego nadzoru.

Podobne uwagi dotyczą nadzoru nad przestrzeganiem przepisów ubiorczych. To Minister Sprawiedliwości ma ustawowe uprawnienie do określenia stroju urzędowego sędziego wojskowego, i w tym zakresie, wydaje stosowne rozporządzenie w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej. Natomiast na podstawie § 3 pkt 5a rozporządzenia z dnia 29 marca 2004 r. w sprawie przypadków, w których żołnierze zawodowi są zwolnieni od obowiązku noszenia umundurowania i oznak wojskowych (Dz. U. Nr 73, poz. 660 z późn. zm.) oraz rozporządzenia z dnia 2 grudnia 2004 r. w sprawie wzorów oraz noszenia umundurowania i oznak wojskowych przez żołnierzy zawodowych i kandydatów na żołnierzy zawodowych (Dz. U. 2005 r. Nr 7, poz. 53 z późn. zm.), Minister Obrony Narodowej przekazał prezesom sądów uprawnienia w tym zakresie w stosunku do sędziów żołnierzy.

Reasumując, zdaniem Rady, katalog zagadnień związanych z nadzorem Ministra Obrony Narodowej powinien być zamknięty i obejmować :

- 1. dysponowanie etatem żołnierzy zawodowych sądów wojskowych,*
- 2. działalnością mobilizacyjno-uzupełnieniową i gotowości bojowej żołnierzy zawodowych sądów wojskowych oraz przygotowaniem do wykonywania zadań przez sądy wojskowe w czasie wojny,*

3. *wyszkoleniem wojskowym, fizycznym, i działalnością sportową żołnierzy zawodowych sądów wojskowych,*
4. *działalnością społeczno – wychowawczą żołnierzy zawodowych sądów wojskowych,*

a wykonanie tego nadzoru winno odbywać się za pośrednictwem prezesów sądów wojskowych.